

LA ȘCOALĂ CU REGELE MIHAI

Povestea Clasei Palatine

În vechiul elice este educația. Atenția făță de felul în care se formează omul în primii ani ai vieții este atât de civilizațională și însemnată, încât nu există nici un alt moment în istorie sau în literatură care să împreună într-un mod similar, doar acumulare de informații, ci și formarea unor capacete. Nu eruditia era unica jucă. Se căuta și dezvoltarea calităților morale prin educația religioasă, a simțului estetic prin contactul cu frumosul, interiorizarea manierei elegante, perfecta măsurare a conversației de salo, dezvoltarea fizică și intelectuală prin exerciții fizice și joani de protecție și de model. Chiar și regatul său învățătorește să învețe la copii.

CORINT

CUPRINS

PREFĂȚĂ de Filip-Lucian Iorga	5
INTRODUCERE – Despre pregătirea principilor moștenitorii în Familia Regală a României	11
Studiile primare ale Regelui, apoi Principelui Moștenitor Mihai I (1928–1932)	17
O școală națională românească pentru liceul Principelui Moștenitor	23
Cum a apărut ideea Clasei Palatine	23
Profesorii Școlii de la Palatul Regal	32
Un trimestru la Sinaia, două trimestre la București	36
Lecțiile de sinteză	44
Sport, agrement și serbări școlare	49
Cercetășia: „Gata oricând!”	53
1936–1937. Un anturaj restrâns, o nouă metodă	56
Pregătirea militară	66
1938–1940. Între anturaj și școală	73
Examenul de bacalaureat de la Palatul Regal ..	86
Sub tutela generalului: Regele ca simbol	93
În jurul monarhului: Regele ca factor de coeziune națională	119

Exilul Regelui	137
Destinul unor palatini	151
ANEXE	159
Anexa 1: Discursul Principelui Carol la absolvirea liceului (1912)	161
Anexa 2: Discursul Principelui Moștenitor la dejunul din 25 octombrie 1937, rostit ca un răspuns pentru urările prim-ministrului Gheorghe Tătărescu	163
Anexa 3: Discursurile din 27 iunie 1940, la înmânarea diplomei de bacalaureat absolvenților Clasei Palatine	165
Anexa 4: Elevii Clasei Palatine	171
Anexa 5: Ministerii învățământului în perioada 1932-1940	174
Anexa 6: Directorii Clasei Palatine	175
Anexa 7: Profesorii Clasei Palatine	176
BIBLIOGRAFIE	179

STUDIILE PRIMARE ALE REGELUI, APOI PRINCIPELUI MOȘTENITOR MIHAI I (1928-1932)

La moartea Regelui Ferdinand I al României (1914-1927), în ziua de Sf. Ilie (20 iulie), Dinastia Română trecea prin ceea ce unii istorici au numit „criza dinastică”: nepotul său, Mihai I (n. 25 octombrie 1921) nu împlinise încă 6 ani când a depus jurământul ca Rege al României, fiind tutelat de o Regență, alcătuită la 4 ianuarie 1926, după renunțarea tatălui său.

Dintre cei trei Înalți Regenți, Miron Cristea (1868-1939), Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Prințipele Nicolae (1903-1978), unchiul noului monarh, și Gheorghe Buzdugan (1867-1929), președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, ultimul avea să moară înainte ca Regele Mihai I să împlinească 8 ani, fiind înlocuit de Constantin Sărățeanu (1862-1935), magistrat la aceeași instituție. Nu era un secret că Regența nu ar fi putut funcționa până la 25 octombrie 1942, când Regele Mihai I ar fi împlinit vîrstă majoratului (21 de ani).

Președintele Consiliului de Miniștri care a condus primul Guvern al Majestății Sale Regelui Mihai I a fost Ion I. C. Brătianu (1864-1927), a cărui moarte subită, la 24 noiembrie 1927, i-a permis lui Iuliu Maniu, după ce Vintilă I. C. Brătianu (1867-1930) și-a depus mandatul

la 9 noiembrie 1928, să devină noul prim-ministru și să impună un apropiat al partidului său drept Înalți Regent.

Nu mulți se gândeau, în vîltoarea anului electoral 1928, cum Regele Mihai I începea, ca orice școlar, studiile primare, sub atenta observație a mamei sale, Principesa Elena (1896–1982). În iunie 1929, Regele Mihai I susținea examenul de absolvire a clasei I, în prezența mamei sale și a Regenței. „Vorbește cumpătat, rar și sigur, și cu precizune față de ultima literă rostită, dând răspunsuri în ziceri încheiate. Metoda bună a dascălului iese la iveală”, nota Patriarhul Miron Cristea în jurnalul său.¹ Dacă pregătirea monarhului se datora profesorului Nicolae Saxu, inspector general școlar, care și-a continuat menirea pe toată durata studiilor primare (1928–1932), educația morală a aparținut, fără tăgadă, Reginei Elena.²

La 8 iunie 1930, cu complicitatea Regenței și a președintelui Consiliului de Miniștri³, Regele Mihai I era detronat, iar noul monarh era proclamat Regele Carol al II-lea.

¹ Vezi Elie Miron Cristea, *Note ascunse. Însemnări personale (1895–1937)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, pp. 154–156. Merită observat, ca o dovdă a implicării Reginei-Mamă Elena, că poezia declamată de Regele Mihai I a fost „Mama”, de Carmen Sylva (Regina Elisabeta a României).

² În *Ilustrațiunea română* a apărut, în nr. 9 din 22 august 1929 (Anul I), un amplu fotoreportaj despre Regele Mihai I, care la acel moment împlinea 8 ani. Reportajul îi surprinde împreună în multe episoade pe Rege și pe mama sa, de la un episod de călărie în care, deși se simțea rău, respectase cerința profesorului „de a nu vorbi decât despre călărie”, la generozitatea pe care Regina Elena o inspira fiului ei față de copiii orfani.

³ Deși Iuliu Maniu și-a depus mandatul înainte de proclamarea noului rege (din grija de a nu-și încalcă jurământul față de Mihai I), care a depus jurământul pe Evanghelia prezentată de Mitropolitul Moldovei și nu de Patriarh, este un fapt că prim-ministrul și Înalții Regenți au acceptat și sprijinit restaurația din 8 iunie 1930.

Mihai I primește titlul de „Mare Voievod de Alba Iulia”, păstrându-și, *ad personam*, apelativul de „Măria Sa”¹. Deși fusese de acord cu Regina că „trebuie să fim prieteni de dragul lui Mihai” și că „nu vom vorbi despre trecut”², noul monarh o omite complet când declară, în fața Parlamentului României: „În sfârșit, Mi-am regăsit Scumpul Meu Fiu, pe care-L voi putea, cu toată iubirea, să-L cresc în sentimentele ce au ilustrat pe strămoșii Lui: dragostea nesfârșită de țară.”³ Când, la 21 iunie 1930, Prințul Moștenitor⁴ susținea examenul pentru încheierea clasei a II-a primare, în fața părinților săi în palatul de la Șosea, acesta a fost ultimul moment când Regina Elena a mai avut un cuvânt de spus în educația fiului său: viitoare episoade, precum oprirea orelor de franceză pe care Regina Elena aranjase ca Prințul Mihai să le facă cu

¹ Relatează Mihail Manoilescu: în aprilie 1930, pregătind restaurația, „am examinat între noi doi și viitoarea situație a Regelui Mihai. Atunci i-am propus eu ca Mihai să nu mai revie la titlul de Prinț Moștenitor și de Altetă Regală, ceea ce ar fi fost inestetic, ci să fie numit Mare Voievod de Alba Iulia cu apelațiunea — valabilă numai pentru el, *ad personam*, iar nu și pentru viitorii moștenitori — de Măria Ta. Printului i-a plăcut mult ideea și a acceptat-o bucuros, fiindcă se potrivea cu dragostea lui pentru tot ce era tradiție românească.” Vezi Mihail Manoilescu, *Memorii*, 2 vol., ediție îngrijită de Valeriu Dinu, Editura Enciclopedică, București, 1993, vol. I, p. 182.

² Arthur Stanley Gould Lee, *Regina-Mamă Elena a României. Prințesa de Grecia și Danemarca. O biografie autorizată*, traducere de Liana Alecu, Editura Humanitas, București, 2000, ed. 2005, p. 141.

³ „Dare de seamă asupra solemnității proclamării A.S.R. Prințule Carol rege al României”, în *Monitorul Oficial*, nr. 127, 12 iunie 1930, pp. 4390–4393.

⁴ Deși titulatura oficială, adoptată la 8 iunie 1930 în pofida protestelor lui Nicolae Iorga, a fost cea de „Mare Voievod de Alba Iulia”, autorul acestei lucrări va folosi, referindu-se la Mihai I în perioada 8 iunie 1930–6 septembrie 1940, termenul de „Prinț Moștenitor” (*n.a.*).

directorul Școlii Franceze din București¹ sau anturajul de băieți pe care Regele îl crease pentru fiul său spre nemulțumirea mamei sale², ne arată intenția clară a Regelui Carol al II-lea de a se ocupa, de aici înainte, de educația Prințipelui Moștenitor.

Cuplul regal a fost văzut ultima dată împreună în public la parastasul Regelui Ferdinand I la Curtea de Argeș (19 iulie 1930). La 2 noiembrie 1932, în urma semnării unei convenții cu guvernul Iuliu Maniu, Regina Elena se obliga să nu revină în România, neavând să se întoarcă până la 14 septembrie 1940.³ Din acel moment, Prințipele Moștenitor a locuit în Palatul Regal împreună cu tatăl său, care „își va impune, fără stavilă, propriile concepții privind organizarea vieții și realizarea instruirii și educației copilului”.⁴ Pe mama avea să o revadă timp de două luni pe an, la reședința din Florența.

Pregătit în continuare de profesorul Nicolae Saxu, Prințipele Moștenitor a susținut, la Sinaia, la 5 septembrie 1931, examenul pentru absolvirea clasei a III-a, în prezența Regelui Carol al II-lea și a ministrului instrucțiunii publice și cultelor, Nicolae Iorga, totodată președintele

¹ Elie Miron Cristea, *op. cit.*, p. 139.

² Noul anturaj al Prințipelui Moștenitor reunea copiii unor apropiați ai Regelui Carol al II-lea, precum Mihail Manoilescu, Puiu Dumitrescu, Nicolae Gatosky, generalul Traian Grigorescu. Manoilescu notează că Regina Elena „era îngrozită de influența pe care rău-crescuții săi tovarăși o aveau asupra plodului regal” (vezi și Arthur Stanley Gould Lee, *op. cit.*, p. 147), deși „Voievodul era plin de bunătate cu colegii lui de joc și foarte sperios când, întâmplător, i-ar fi supărat cu ceva”. Vezi Mihail Manoilescu, *op. cit.*, I, p. 235.

³ Traian D. Lazăr, *Jurnalul Regelui Mihai I de România. Reconstituit după acte și documente contemporane*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2011, I, 1921–1940, p. 85.

⁴ *Ibidem*, p. 71.

Respect pentru oamenii cărtii

Consiliului de Miniștri: „Făcând distincția între «ungher» și «colț», arată o bună cunoștință a nuanțelor limbii românești”, notează Nicolae Iorga.¹

În vara anului 1931, Regele Carol al II-lea, dorind ca pasiunea Prințului Moștenitor pentru mecanică „să fie satisfăcută într-un mod rațional și științific”, a pregătit pentru fiul său un laborator de mecanică în incinta Palatului Regal.² În primăvara anului 1932 îl ia alături la o vânătoare de porci mistreți și sitari, în pădurea Domeniilor Scroviște și Periș, înainte chiar de a împlini vîrstă de 11 ani. Regele Carol al II-lea va continua să-l ia la vânători „pentru a-l obișnui cu practica uzuală în rândul elitelor.”³ „Tatăl meu a încurajat foarte mult pasiunea mea pentru vânătoare. Până în clipa când am ajuns să trag aproape la fel de bine ca și el, poate chiar mai bine... Ceea ce i-a plăcut mai puțin”, își amintește Regele Mihai I.⁴

Examenul pentru absolvirea cursului primar l-a susținut la 25 iunie 1932, la Palatul Regal din Calea Victoriei, în prezența Regelui Carol al II-lea. Comisia de examinare, prezidată de ministrul instrucțiunii publice, Dimitrie Gusti, i-a mai reunit pe Nicolae Saxu, C. Ionescu, directorul Școlii Primare din Sinaia, și colonelul Nicolae M. Condiescu.⁵ Ca toți viitorii liceeni, Prințele

¹ Nicolae Iorga, *Memorii*, vol. VI. Încercarea guvernării peste partide (1931–1932), București, 1939, pp. 172–173. V. Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 68.

² *Neamul Românesc*, nr. 184 din 19 august 1931, p. 3, *apud* Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, pp. 67–68.

³ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 75.

⁴ Philippe Viguié Desplaces în dialog cu Regele Mihai I al României, *O domnie întreruptă*, traducere de Ecaterina Stamatiu, Editura Libra, București, 1995, p. 46. V. și Andrei Săvulescu, *Regele Mihai — automobilist, mecanic, pilot profesionist*, Editura Humanitas, București, 1996, pp. 69–76.

⁵ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 79.

Moștenitor a susținut și un examen de admitere în liceu, la 20 septembrie 1932, în fața unei comisii speciale prezidate de Dimitrie Gusti, ministrul instrucțiunii publice.¹

Profound legat de mama lui, Principele Mihai a căutat să consoleze încă din primele zile ale restaurației carliste: „Am venit doar ca să văd dacă nu plângi iar”, îi spusește mamei sale, apărând la ușa camerei Reginei într-o pauză din timpul lecțiilor.² În toamnă, vizita pe care Principele Mihai o face mamei lui a fost întreruptă prematur dintr-un capriciu al Regelui Carol al II-lea.³ Temeinica pregătire teoretică pe care Principele Mihai a primit-o în cadrul școlii regale create de Regele Carol al II-lea, într-un anturaj bine ales, a putut cu greu suplini lipsa figurii materne. „Am avut tată când aveam mai mare nevoie de mamă și am avut mamă atunci când aveam nevoie de tată”, a observat peste ani Regele Mihai I.

Pentru pregătirea succesorului său, Regele Carol al II-lea a dispus înscrierea sa, ca elev extern (onorific), la Liceul Militar „Nicolae Filipescu” de la Mănăstirea Dealu⁴, în 22 octombrie 1930, și la Școala Tehnică a Aeronauticii de la Mediaș⁵, în 20 iulie 1931. Temeinica sa pregătire teoretică o va căpăta, însă, în cadrul școlii regale în care se vor aplica cele mai originale idei pedagogice ale secolului XX, inaugurată la 24 octombrie 1932 la Sinaia. Despre aceasta voi scrie în continuare.

¹ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, p. 81.

² Arthur Stanley Gould Lee, *op. cit.*, p. 142.

³ Traian D. Lazăr, *op. cit.*, I, pp. 81–82.

⁴ Înființat la 9 iunie 1912 prin Înaltul Decret al Regelui Carol I, desființat în 1948 și reînființat în 1949, astăzi se numește Colegiul Militar Liceal „Dimitrie Cantemir”.

⁵ Înființată la 18 octombrie 1920 prin Înaltul Decret al Regelui Ferdinand, astăzi se numește Școala Militară de Maștri de Aviație „Traian Vuia” din Mediaș.